

Nr 144.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa inrikes postavgifter; given Stockholms slott den 18 februari 1927.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

C. Meurling.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 18 februari 1927.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena LÖFGREN, statsråden THYRÉN, RIBBING, MEURLING, GÄRDE, PETTERSSON, HELLSTRÖM, ROSÉN, HAMRIN, ALMKVIST, LYBERG.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför departementschefen, statsrådet Meurling följande:

Under kristiden höjdes de inrikes postavgifterna fyra olika gånger, nämligen efter beslut av riksdagen under vart och ett av åren 1917—1920. För 1921 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag om ytterligare ökning av vissa postavgifter, men lämnades detta förslag av riksdagen utan bifall.

Bihang till riksdagens protokoll 1927. 1 saml. 123 häft. (Nr 144.)

Sedermera hava åtskilliga ändringar av postavgifterna vidtagits. Beträffande de vanligaste postavgifterna har riksdagen åren 1922, 1924 och 1925 beslutat nedsättningar, och hava stadgandena om dessa postavgifter, vilkas giltighetstid under kristiden med hänsyn till de täta prisfluktuationerna bestämts för ett år i sänder, sammanfattats i en kungörelse den 29 maj 1925 (nr 149) utan begränsning av giltighetstiden. Därefter har riksdagen år 1926 beslutat en omläggning av assurancesavgifterna i syfte att bereda postverket möjlighet att med större framgång än dittills konkurrera med de enskilda försäkringsanstalterna och därigenom åstadkomma ett bättre resultat av postverkets assurancesrörelse. Härav föranledd ändring i nyssberörda kungörelse har stadgats i kungörelsen den 30 april 1926 (nr 99).

Vad angår avgifterna för postbefordran av tidning, hava dessa avgifter ändrats av 1924 och 1925 års riksdagar. Sålunda bestämdes år 1924 i fråga om postavgifterna vid postabonnemang å tidning, dels att den procentuella delen av förskrivningsavgiften skulle sänkas från 4 till 2 procent och dels att den i befodringsavgiften ingående viktavgiften skulle höjas från 12 till 17 öre för varje helt eller påbörjat kilogram av tidnings årsvikt; och i fråga om samma avgifter vidtogs år 1925 den ändringen, att maximivikten för tidningsexemplar, som skall befordras efter postabonnemang, höjdes till 250 gram, varjämte medgavs 6 procent rabatt å vederbörande postavgifter för vissa tidningsutgivare, som själva ombesörja de postabonnerade tidningsexemplarens inslagning till vederbörande abonnemangspostanstalter. Beträffande avgifterna för utgivarkorsband infördes vidare år 1925 dels för försändelse av högst 25 grams vikt utöver nuvarande viktavgift en särskild avgift av 1 öre per försändelse, dels ock för sådana utgivarkorsband, som sändas till vissa tidningars återförsäljare, eller s. k. kommissionärskorsband, en lägre avgift av 18 öre för varje vikt av 1 kilogram eller del därav. Bestämmelserna angående villkoren för postbefordran av tidning hava i avvaktan på erfarenhet av verkningarna av de åren 1924 och 1925 beslutade ändringarna fastställts att gälla för ett år i sänder, senast genom kungörelse den 30 april 1926 (nr 100) intill utgången av år 1927.

I skrivelse den 11 februari 1927 har *generalpoststyrelsen* meddelat, att styrelsen vid de av styrelsen verkställda beräkningar angående postverkets ekonomiska resultat, som låge till grund för det i riksstaten för budgetåret 1926—1927 och i det till årets riksdag framlagda förslag till riksstat för budgetåret 1927—1928 upptagna inkomstöverskottet av postverkets rörelse, utgått ifrån att nu gällande postavgifter komme att tillämpas oförändrade intill utgången av budgetåret 1927—1928. Beträffande postavgifterna i tidningsrörelsen erfordrades emellertid med hänsyn till deras giltighetstid framställning till 1927 års riksdag.

I fråga om dessa postavgifter må erinras, att generalpoststyrelsen efter överläggning med särskilda av chefen för kommunikationsdepartementet utsedda sakkunniga med skrivelse den 11 mars 1924 avgav förslag till ny tidningsförordning. Med hänsyn till de anmärkningar, som av såväl reser-

vanter bland de sakkunniga som av styrelserna för Publicistklubben och Svenska tidningsutgivareföreningen riktades mot förslaget, ansåg departementschefen i proposition, nr 226, till 1924 års riksdag sagda förslag icke utan ytterligare utredning böra läggas till grund för definitiva bestämmelser i ämnet. I nämnda proposition föreslogs därför endast den provisoriska åtgärden, att den i postavgiften vid postabonnemang ingående viktavgiften skulle höjas från 12 till 15 öre. Med bifall till en med anledning härav väckt motion beslöt emellertid riksdagen (skrivelse nr 277) ändring av postavgifterna vid postabonnemang å tidning på sätt ovan angivits. I samband härmed anförde riksdagen, att den vidare utredning, som kunde komma att föranstaltas, enligt riksdagens mening borde tills vidare begränsas att avse ändringar i vissa angivna hänseenden samt att, därest sådana ändringar bleve vidtagna, det syntes riksdagen, att, intill dess erfarenhet vunnits om verkan såväl härav som av den av riksdagen beslutade ändringen i postavgiften vid postabonnemang, en vidare utredning i hithörande ämnen lämpligen borde tills vidare uppskjutas.

De sålunda ifrågasatta ändringarna genomfördes i huvudsak vid 1925 års riksdag, som dels efter förslag av Kungl. Maj:t och dels på grund av motion beslöt de ändringar i tidningsavgifterna, för vilka ovan redogjorts.

I skrivelse den 30 juni 1926 har Svenska tidningsutgivareföreningen anhållit bland annat, att Kungl. Maj:t vid utfärdande av ny förordning rörande tidningars befordran ville taga i övervägande möjligheten av en sänkning av nuvarande avgifter.

I häröver den 26 oktober 1926 avgivet utlåtande har *generalpoststyrelsen* anført, att ehuru styrelsen ansåge, att nu gällande tidningsförordning i vissa avseenden kunde behöva omarbetas, styrelsen å andra sidan funne, att de utav riksdagen åren 1924 och 1925 beslutade ändringarna i de jämlikt tidningsförordningen utgående avgifterna tillämpats allt för kort tid, för att resultatet av dessa ändringar skulle kunna läggas till grund för ett mera definitivt ordnande av hithörande frågor. Under sådana förhållanden och med hänsyn till 1924 års riksdags uttalande i ämnet hade styrelsen icke haft för avsikt att för Kungl. Maj:t framlägga förslag till ny tidningsförordning, avsett att föreläggas 1927 års riksdag.

I sin förevarande skrivelse den 11 februari 1927 anför *generalpoststyrelsen* beträffande tidningsavgifterna till en början följande:

Sedan *generalpoststyrelsen* avgav nyssberörda yttrande av den 26 oktober 1926, hade icke inträffat något, som gäve styrelsen anledning intaga annan ställning till frågan om lämpligheten av att till 1927 års riksdag framlägga förslag till ny tidningsförordning. Icke heller ansåge sig styrelsen böra ifrågasätta någon ändring beträffande postavgifterna vid postabonnemang. I detta hänseende borde anmärkas, att de inkomster av förevarande rörelsegren, vilka med de av 1924 års riksdag bestämda avgifterna bort tillföras postverket, blivt i viss mån reducerade genom den av 1925 års riksdag antagna bestämmelsen om rätt för vissa tidningsutgivare att uppbära ersättning för tidningsexemplarens inslagning till abonnemangspostanstalterna.

Denna ersättning, 6 procent å postavgifterna vid postabonnemang, kunde tillkomma utgivare av tidning, som utkomme minst 2 gånger i veckan. Den inrikes tidningstaxan för år 1927 upptog 1,397 tidningar eller tidningsupplagor, av vilka 993 tillhandahölles mot postabonnemang. Endast 312 av dessa tidningar hade nyssnämnda periodicitet. Beträffande 99 tidningar beagnade utgivarna sig av rätten att mot ersättning själva inslä tidnings-exemplaren. Under år 1926 var motsvarande antal tidningar 84, och den inkomstminskning, som därav förorsakades postverket, uppgick till 60,972 kronor. Visserligen borde denna minskade inkomst motsvaras av i viss mån minskat arbete för postverket, men enär tidningsinslagningens verkställande genom tidningens försorg ofta medförde betydande fördelar för tidningsutgivaren, verkställde många tidningar redan förut denna inslagning, ehuru ersättning härför icke utgick. På många håll inträdde därför ingen arbetsminskning för postverket, och där sådan minskning inträdde, vore den för obetydlig för att i någon nämnvärd mån kunna inverka på personalförhållandena vid vederbörande postanstalt. Särskilt vore härvid att märka, att nu ifrågavarande bestämmelse hittills icke föranlett någon ändring beträffande tidningsinslagningen vid de största postkontoren, Stockholm och Göteborg.

Med hänsyn till vad sålunda anförts anser styrelsen, att bestämmelserna rörande postavgifterna vid postabonnemang å tidning, sådana de lyda enligt 1924 och 1925 års riksdagars beslut, fortfarande böra äga tillämpning.

Beträffande avgiften för utgivarkorsband meddelar styrelsen, att det år 1925 tillkomna billigare försändningssättet kommissionärskorsband kommit till rätt stor användning, i det att under år 1926 såsom dylikt korsband försändes mer än 2,057,000 kilogram tidningar samt avgiften härför uppgick till något över 370,000 kronor. För övriga utgivarkorsband inföto under samma år omkring 1,838,000 kronor.

Vad angår ovan omförmälda, av 1925 års riksdag i fråga om utgivarkorsband beslutade särskilda avgift av 1 öre för varje försändelse av högst 25 grams vikt, hemställdes i en vid 1926 års riksdag väckt motion (II: 268), att berörda avgift måtte borttagas men att lättare utgivarkorsbandsförsändelser skulle taxeras som om de hölle 25 gram per försändelse. Bevillningsutskottet (betänkande nr 36) ansåg i betraktande av den korta tid, bestämmelsen om sagda särskilda avgift varit gällande, det vara för tidigt att med tillräcklig säkerhet bedöma, huruvida och på vad sätt en ändring av bestämmelsen borde vidtagas. Utskottet uttalade vidare, att utskottet ansett sig kunna utgå ifrån att generalpoststyrelsen komme att alltjämt hava sin uppmärksamhet riktad på frågan samt, i den mån erfarenheten funnes därtill giva anledning, framlägga förslag till ändring.

Generalpoststyrelsen anför nu i denna fråga följande:

»Mot anordningen med en tilläggsavgift av 1 öre för försändelse kan med skäl anföras, att avgiften blir lägre för vissa försändelser över 25 gram än för lättare försändelser. Denna oegentlighet framhölls också av generalpoststyrelsen vid förslaget framställande, men frågan hade då blivit aktuell därav, att vissa lätta försändelser utsändes i reklamsyfte, varemot styrelsen beträffande tidningar av högre vikt än 25 gram saknade sådan erfarenhet, att ett ingripande i fråga om dem var påkallat i samma mån som beträffande

de lättare utgivarkorsbanden. Emellertid är det obestridligt, att systemet verkar synnerligen ojämnt och att en ändring är önskvärd.

Under år 1926 försändes 1,837,653 utgivarkorsband, för vilka tilläggsavgift utgick. Avgiften uppgick således endast till 18,376 kronor 53 öre. Att beloppet blivit så ringa beror delvis därpå, att vissa tryckalster, som utgavos i reklamsyfte just med tanke på det billiga utgivarkorsbandsportot, numera upphört att utgivas. Möjligen hava också vissa lättare tidningar lagt om distributionen.

Bestämmelsens bibehållande är icke av någon ekonomisk betydelse för postverket. Om bestämmelsen upphäves, synes det dock önskvärdt, att i stället införas någon bestämmelse, varigenom förebygges, att postverket ånyo får till befördran mottaga stora mängder av publikationer, för vilkas behandling postverket får snart sagt ingen ersättning.

När tilläggsavgiften sattes till 1 öre, torde man hava utgått ifrån att en minimiavgift av 1 öre måste anses skälig för postverkets bestyr med en försändelse. Med nuvarande viktavgift för utgivarkorsband i allmänhet, 24 öre per kilogram, uppgår avgiften till 1 öre för försändelse först när försändelsens vikt är 41.66 gram. Beträffande alla försändelser av lägre vikt skulle det således erfordras tilläggsavgift eller annan särskild taxeringsanordning, för att postverket skulle få minst 1 öre för varje försändelse och en lättare försändelse aldrig skulle draga högre porto än en tyngre försändelse av samma slag. Då viktavgiften motsvarar 0.12 öre för en försändelse av 5 grams vikt men 0.9 öre för en 40-gramsförsändelse, är det praktiskt taget omöjligt att skapa rättvisa genom upptagande av dels viktavgift och dels särskild tilläggsavgift för varje försändelse.

Däremot kunde man tänka sig, att för försändelser av högst 40 grams vikt utginge en försändelseavgift av 1 öre men ingen viktavgift. Mot ett dylikt förfarande kan emellertid göras en invändning. Enligt bestämmelserna i tidningsförordningens 11 § 1 mom., näst sista stycket, skall viktavgiften beräknas efter sammanlagda vikten av de försändelser, som på en gång avlämnas, och för varje gång beräknas för minst 2 kilogram. Om viktavgift skulle utgå endast för försändelse över 40 grams vikt, kunde i vissa fall avgift för minst 2 kilogram bliva oskäligt betungande för övriga samtidigt avlämnade utgivarkorsband. Om huvudsakligen lättare försändelser avlämnades men endast en av t. ex. 50 grams vikt, skulle för denna försändelse betalas minimiavgift d. v. s. 48 öre. Denna oformlighet skulle emellertid kunna undvikas genom att, med användandet av det utav motionären vid 1926 års riksdag föreslagna förfarandet, uttaga endast viktavgift men taxera alla utgivarkorsband av lägre vikt än 40 gram såsom om de vägde 40 gram. Genom en sådan taxa komme för varje utgivarkorsband att utgå en avgift av minst 1 öre, och en lättare försändelse bleve aldrig — såsom nu inträffar — dyrare än tyngre försändelse av samma slag.

Om man sätter den gräns, under vilken särskild, högre taxa skulle gälla, till 40 gram, få försändelser i vikt mellan 26 och 40 gram vidkännas en avgiftsförhöjning, varierande mellan 14 öre per kilogram för försändelser av 26 grams vikt och 1 öre likaledes per kilogram för 40-gramsförsändelser. En mycket stor del tidningar hava en nummervikt, som ligger mellan 25 och 40 gram. Så är fallet med många 6-dagars tidningar och med flertalet av de tidningar, som utkomma 3 respektive 2 gånger i veckan. Någon särskild anledning att nu höja avgiften för ifrågavarande tidningar föreligger icke.

En flyttning av nu ifrågavarande viktgräns från 25 till 40 gram skulle dessutom medföra ökat arbete för postverket. Utgivarkorsband med ett exemplar i varje försändelse sändas visserligen i allmänhet av nyss nämnda

tidningar (med nummervikt mellan 25 och 40 gram) endast i enstaka fall (t. ex. till annonsörer), men om särskild taxering skulle verkställas beträffande försändelser av högst 40 grams vikt, bleve det nödvändigt att varje gång utgivarkorsband avsändes undersöka om dylika enstaka försändelser — vilka för övrigt i många fall allt efter annonstillströmningen vägde under eller över 40 gram — funnes med och att i förekommande fall verkställa särskild taxering av dessa få försändelser. Ersättningen skulle näppeligen motsvara arbetet, vartill komme besväret för utgivaren att alltid hålla reda på om några försändelser av högst 40 grams vikt förekomme och att tillse, att dessa i sådant fall bleve avlämnade för sig.

Med hänsyn till nu anförda förhållanden anser sig generalpoststyrelsen icke böra föreslå annan ändring i nu förevarande bestämmelse än att den särskilda tilläggsavgiften av 1 öre för utgivarkorsband, vars vikt icke överstiger 25 gram, icke vidare skall utgå, men att viktavgiften för dylikt utgivarkorsband beräknas såsom om försändelsen vägde 25 gram. En sådan ändring av bestämmelsen medför visserligen någon inkomstminskning för postverket. Såsom förut sagts tillförde under år 1926 den särskilda tilläggsavgiften av 1 öre postverket en inkomst av omkring 18,000 kronor. Angående medelvikten av sådana försändelser, för vilka tilläggsavgiften utgick, saknas uppgift, men det är att antaga, att om viktavgiften utgått icke efter den verkliga vikten utan som om varje försändelse vägt 25 gram skulle postverket tillförts *i viktavgift* omkring 5,000 kronor mer än vad nu var fallet. Enligt dessa beräkningar skulle således den nu ifrågasatta ändringen angående vissa utgivarkorsbands taxering medföra en inkomstminskning för postverket av omkring 13,000 kronor för år (18,000 — 5,000). Något som helst ekonomiskt skäl står således icke hindrande i vägen för vidtagandet av ändringen, vilken onekligen innebär en rättvisa.»

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer styrelsen, att nu gällande avgifter för postabonnemang å tidning och för tidnings försändande såsom utgivarkorsband måtte äga fortsatt tillämpning till och med den 31 december 1928, dock med den av styrelsen föreslagna ändring beträffande avgiften för utgivarkorsband med en vikt av högst 25 gram.

Departements
chefen.

Då bestämmelsen om en särskild avgift vid utgivarkorsband av 1 öre för varje försändelse av 25 grams vikt och därunder genom beslut av 1925 års riksdag infördes, betecknades detta såsom ett försök, syftande till att rätta det av 1924 års riksdag anmärkta missförhållandet, att skälig ersättning icke tillgodokom postverket för dess arbete med utbärandet av vissa smärre tryckalster. I sitt förslag till berörda bestämmelse framhöll emellertid generalpoststyrelsen, att bestämmelsen vore behäftad med vissa brister. Den erfarenhet, som numera föreligger, utvisar, att försändningen med posten av berörda smärre tryckalster på grund av den särskilda avgiften betydligt nedgått men att bestämmelsens tillämpning jämväl medfört vissa ojämnheter, vilka göra en ändring påkallad. Det förslag till dylik ändring, som generalpoststyrelsen nu framlagt, synes ock ägnat att avhjälpa olägenheterna med det nuvarande systemet utan att ökat arbete vållas postverket. Ehuru godtagandet av den föreslagna nya bestämmelsen skulle medföra mindre inkomst för postverket än den nu utgående särskilda avgiften, synes det av vikt, att en ändring i förevarande avseende nu vidtages, och jag anser mig därför

böra tillstyrka styrelsens föreliggande förslag. Den sålunda förordade ändringen torde lämpligen böra träda i kraft den 1 juli 1927.

Vad beträffar giltighetstiden för postavgifterna vid tidningsbefordran, synes vad nu förekommit beträffande avgiften för lättare utgivarkorsband tala för att ett mera slutgiltigt fastslående av ifrågavarande postavgifter icke ännu bör ske. Jag anser mig alltså böra föreslå, att giltighetstiden för de nuvarande tidningsavgifterna — med däri av mig förordad ändring — utsträcker endast till och med utgången av år 1928. Av vad nu anförts följer, att förberörda framställning av Svenska tidningsutgivareföreningen tills vidare icke torde böra föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen besluta,

att kungörelsen den 29 maj 1925 (nr 150) om vissa ändringar i förordningen den 17 juni 1916 (nr 216) angående villkoren för postbefordran av tidningar och andra periodiska skrifter, vilken kungörelse gäller till och med den 31 december 1927, skall äga fortsatt tillämpning till och med den 31 december 1928, dock skall dels vad i 8 § stadgas icke tillämpas beträffande sådana abonnemang för år 1929, som verkställas under år 1928, dels ock 11 § 1 mom. a) med tillämpning från och med den 1 juli 1927 erhålla följande ändrade lydelse:

a) för utgivarkorsband i allmänhet:

12 öre för varje vikt av ett halvt kilogram eller del av halvt kilogram, varvid utgivarkorsband, vars vikt understiger 25 gram, taxeras som om det vägde 25 gram.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Waldemar Wiens.
